

GRENSPALEN

DANNY LANNOY

Meermaals op fiets- of wandeltocht in de Zwinstreek bemerken we de grenspalen in een of andere wei, langs dijken of onverharde landbouwwegen en zelfs in de schorrevlakte van het geklasseerde natuurreservaat " 't Zwin".

Grenspalen maken een onderdeel uit van onze geschiedenis . Ze zijn als het ware symbolen van ons roemrucht verleden. Een grenskwestie kan dan ook heel wat problemen met zich mee brengen. Ze zijn belangrijk voor de vorser of heemkundige. Velen stellen zich echter de vraag: zijn ze voldoende beschermd en geregistreerd.

Voor wat het grondgebied van Knokke-Heist (sektie Knokke) betreft met het aanpalend Nederland zien we op de huidige stafkaarten de aanduiding van dergelijke grenspalen met de kenmerken Pl en nummer. Dertien ijzeren palen maken deel uit van de officiële grens.

In 1815 werd ons land bij Holland gevoegd na de nederlaag van Napoleon. Allerhande aspecten leidden tot de scheiding van de Noorderlijke en Zuidelijke Nederlanden met de Onafhankelijkheid van België tot gevolg. Leopold van Saksen Coburg werd de eerste vorst op 21 juli 1831. Grensschermselingsen waren niet uit de boze; doch na de officiële erkenning van België zouden de forten van het Hazegras hun nut verliezen. Een eerste reeks grenspalen werd geplaatst in 1843 in gemeenschappelijk overleg tussen de beide regeringen afgevaardigd door de Provinciale besturen.

Grenspaal Nr 359 (1843) bevindt zich aan de grensovergang te St Anna ter Muide bij het gekende restaurant "Hof ter Mude"
Grenspaal Nr 360 (1843) staat langs de Nederherenweg.
Grenspaal Nr 361 (1843) bevindt zich op de kruising van de Schaapsdreef en de Dikkendijk aan de Burkelpolder (België) en Maneschijnpolder (Nederland).

P1 362 (1869) staat op de Burkeldijk (oude Zeedijk)
in het verlengde van P1 361 en P1 362.

P1 363 (1869) staat zuidwaarts de baan van het
Uitwateringskanaal.

P1 364
364 a ook de drieling van Retranchement genoemd
364 b bevindt zich op 500 m van de Hickmanbrug in
de "Plaat".

P1 364 a staat midden het veld
P1 364 b staat aan de overkant van het kanaal
op de wallen van het voormalig fort Nassau.

Toen halfweg de 19e eeuw de verzande Zwingel er nog was, bleek
het onmogelijk de juiste plaats van de Rijksgrens aan te
duiden. Daarom plaatste de overheid P1 364 b (Ned) met op
dezelfde afstand van ongeveer 200 m van de effectieve grens
P1 364 a in de schorren.

Daar er heel wat briefwisseling werd onderhouden door de
beiden landen blijkt ondermeer uit bijgaande brief van 1851.
De twee eerst geplaatste grenspalen werden dan ook als
richtpalen aanzien.

Een dijkwerker wonende te Knokke bij name Joannes Staal werd
in augustus 1852 aangesteld voor volgend werk:

" de grenspaele Nr 364 die geplaefts heeft op den boord
van het Zwyn, terplaets genaemd de Groote Plaet in de
door de inkalving van den oever in het water is inge-
stort en verzand- de zelve pael op te halen enop nieuw
te stellen ter plaets op den boord van gemelden oever
alwaer het hem zal aangewezen worden met eenen som
van vijftig francs."

De werkzaamheden werden gecontroleerd door de burgemeesters
en ingenieurs. Meerdere malen diende men deze grenspaal te
herplaatsen.

Op 28 december 1870 schreef burgemeester Philippe Tavernier
van Knokke aan de Gouverneur, dat het geen zes maanden meer
zou duren eer de "geule zal geheel zijn opgeslijkt" wat wijst
op de verzanding van de Zwingel. Men had te kampen met duin-
zand die de afwatering van de aanpalende polders in het gedrang

Arrondissement
de

Bruges-Ottende.
N° 2271.

Bornes de démarcation

Bruges, le 3 Janvier 1851.

Messieurs,

J'ai eu l'honneur de recevoir votre lettre
prenant compte de l'inspection qui a été
faite des bornes limitées entre la Belgique
et les Pays-Bas.

Il résulte de cette pièce que la borne n^o
36e de notre commune, a été placée contre le
bord du bras de mer de l'Eswyn, que renversée
entièrement par le mouvement des eaux, elle
est devenue invisible; qu'il est nécessaire qu'elle
soit reconstruite & que la limite de la frontière
soit nettement déterminée.

D'après le procès-verbal joint avec les deux
pièces à l'appui, dressé par le Bourgmestre de
Retranchement, il ne faudrait qu'établir le
sommet de cette même borne et boucler le
trou pratiqué à celle-ci.

Je vous prie de vérifier si cette appréciation n'est pas
plus conforme à la réalité des choses, que
la nôtre.

J'attendrai un rapport à cet égard dans
les 10 jours.

Le Commissaire d'Arrondissement,

Vauvau

bracht. Het gemeentebestuur vreesde zelf dat zeewater de weiden zou overspoelen vanuit de bestaande schorren. De gronden werden door een 300 schapen en een 110 hoornbeesten begraasd.

Twee jaar later in 1872 besloot de Belgische en Nederlandse Staat de verzande Zwingeul of aangeslibde schorren in te dijken door het opwerpen van de Internationale Dijk. Zo werd de Grote Plaat, de Zandplaat en de Kommandeursplaat gewonnen op de zee. De nieuw gewonnen gronden kregen als benaming de Willem-Leopold polder.

Pas in 1893 werd de bestaande steenweg van Schapenbrug naar de Vrede verlengd tot het Retranchement.

Op 13 maart 1871 kwam de grenskommissie bijeen om de inplanting van een reeks nieuwe grenspalen vast te stellen, geplaatst in 1869. De gedeligeerde voor België was Ing. Eugene Piens van Bruggen en Wegen en voor Nederland de heer Adam Van Hooff ing. van de Waterstaat uit Sluis.

" *Grens tussen de gemeente Knocke (België) en Retranchement (Holland)*

Een ijzeren grenspaal Nr 365 op een afstand van 1045,50 m van paal 364 in het verlengde van paal Nr 362 en het middelpunt van de schuur van landbouwer Pierre Brevet en in het verlengde van de kruin der Hazegraspolderdijk op 900 m en op 458 m van de Zuid-oost

hoek van het huis bewoond door de sluiswachter van de Wateringe van Cadzand.

Een grenspaal Nr 366 gesitueerd in het verlengde van paal Nr 362 en het middelpunt van de schuur van landbouwer Brevet en op een afstand van 637,50 m van paal 365 op 337,50 m van de Zuidoosthoek van het sluiswachtershuis en op 741 m van de Hazegraspolderdijk.

(voor grenspalen 367, 368, 369 zie verder)

Een proces verbaal werd opgemaakt te Retranchement in vierdubbel, twee in de franse taal en twee in de nederlandse, bestemd voor de beide gouvernementen en gemeentebesturen Westkapelle (vertegenwoordigd door burgemeester Mareidt) Knocke (Philippe Tavernier) Sluis (Burgemeester P. De Bruyne), St Anna Ter Muiden (J. Risseeuw) en de heer Busing landmeter van het Kadaster uit Goes (Ned).

Grenspaal Nr 365 bevindt zich ten Zuiden van de huidige camping op de weg van Retranchement naar Cadzand langs de Kanaalweg (niet zichtbaar vanop de openbare weg)

Grenspaal 366 Staat op ongeveer 500 m Zuidwestwaarts van de "Witte Koksmuts" (Of Louisa Van Grollens in de volksmond genoemd) links zichtbaar van de kanaalweg.

Grenspaal 367 bevindt zich in de schorrevlakte van het natuurreservaat evenals de twee volgende palen en zijn duidelijk zichtbaar vanop de Internatiolle dijk. Deze palen zijn dan ook onderhevig aan het tij van het Noordzeewater.

Op Paal 368 zijn het jaartal en het nummer bijna onleesbaar en de verf in afgeschilfert aan de voet. Ze staat periodiek in het water en vertoont enkele gaten.

Grenspaal 369 werd op 7 maart 1984 voorlopig verplaatst op vaste bodem tegen een duinrug van de huidige monding van het Zwin. Lange tijd bleek deze paal onvindbaar en was totaal verzand of verzonken. Over deze laatste paal wijden we graag uit daar deze het onderwerp uitmaakte van een onderzoek door

de grenscommissie.

De plaatsing van de bewuste grenspaal 369 werd als uiterst belangrijk beschouwd. Een van de redenen was dat tijdens het "badseizoen" er allerhande JURIDISCHE problemen rezen. Een grenscommissie kreeg de opdracht de voorstellen te onderzoeken.

De paal werd oorspronkelijk geplaatst op 15 maart 1869.

Met een korte historische nota brengen we thans een overzicht van de handelingen omtrent deze bewuste grenspaal.

In augustus 1947, kort na de 2e W.O. werd een verzoek gericht vanwege het gemeentebestuur van Knokke aan het Ministerie van Buitenlandse Zaken, op vraag van de burgemeester van Rentranchement, om de paal terug te plaatsen. Pas 3 jaar later werd deze paal op de bestaande fundering opgericht.

In december 1950 kort na de plaatsing kreeg de provincie het bericht dat deze omver was gevallen. Na een hele briefwisseling werd in maart 1951 aan de Overheid gemeld dat ingevolge het graven van een nieuwe Zwingel de paal onmogelijk op deze plaats kon blijven staan. In oktober 1952 werd Nr 369 verplaatst en kwam er een betonnen hulppaal op het strand. Kort voor de stormramp van 1953 werden de grenspalen gecontroleerd door een Nederlandse landmeter. Op 16 februari 1953 kreeg de Overheid de melding dat de betonpaal was weggespoeld door de storm. In maart 1954 komt de grenspaal boven op een duin en worden de palen 367 en 368 gelicht en herplaatst op hun oorspronkelijke plaats.

In oktober was paal 369 door het afknagen van de duinen omlaag gestort en moest een commissie worden aangesteld om deze te herplaatsen. Pas zes jaar later in 1964 kwam de commissie voor de eerste maal bijeen en werd beslist deze landwaarts aan de voet van het duin in te planten alsook een aanbrengen van een hulppaal in de richting van de toren van Rentranchement en een aan de zeezijde. De tweede bijeenkomst greep plaats op 3 januari 1969 in tegenwoordigheid van een lid der Gedeputeerde Staten van Zeeland en een Bestendig Afgevaardigde van de provincie West-Vlaanderen; de paal zou meer landwaarts worden gezet. Dit gebeurde op 21 maart 1969 waar de hulppaal begin juli van hetzelfde jaar reeds was verzonken. Een tweede maal

zou het gemeentebestuur van Knokke tussenkomen doch in mei 1970 bleek deze volledig te zijn verzonken en liet men de toestand zoals ze was.

Via het jaarverslag werd in 1976 gemeld dat de paal overhelde naar het oosten, en in 1979 is er sprake de paal dringend te verplaatsen ingevolge het vormen van een nieuwe kreek. In juni 1982 was de paal totaal verzonken en bij een hevige noorderstorm in februari 1983 was de paal opnieuw blootgekomen tot 70 cm boven het zand. Op 7 maart 1984 werd met instemming van de Nederlandse en Belgische autoriteiten de paal uitgetrokken en naar een droge plaats gebracht.

Een uittreksel uit het beschrijvend proces-verbaal verwijzend naar artikel 23 van de grensovereenkomst dd.8.8.1843 tussen België en Nederland :

6. de cette borne, la limite, continuant à suivre, en ligne droite, la même direction, sépare les parcelles 3bis C de Westcapelle de celles 1, 2 et 4 B de Sainte-Anne-ter-Muiden, et aboutit à la rive gauche du Zwin ou il sera planté une borne (No 363)

7. de cette borne; la limite, continuant en ligne droite dans la même direction, traverse le chenal occidental (de Westelijke Geul) du Zwin, dit de Kreek, coupe l'île de Grootte Plaet, entre les parcelles 8 bis C de Westkapelle et 3 B de Saint-Anne-ter-Muiden et se prolonge jusqu'au milieu du chenal oriental (de Oostelyke Geul) du Zwin, ou se trouve le point de contact des communes de Saint-Anne-ter-Muiden, Retronchement (Pays-Bas) et Westcapelle (Belgique). En face de ce point, sur l'île précitée il sera planté une borne (No 364) et une seconde portant le même numéro, sera placée sur la rive droite du Zwin, dans le prolongement de la direction de la limite.

Bij wet van 21 juni 1869 werd een nieuw beschrijvend proces verbaal aangenomen luidend als volgt (toelichting punt E is paal 367, F is nr 368 en G paal Nr 369)

7. Uit het omschreven punt E gaat de grenslijn in de richting der torens van Retronchement en Aardenburg zonder afwijkingen de Noordzee in, snijdende de lijn, die getrokken

is uit den ijzeren grenspaal Nr 362 op het midden der schuur van den landhouwer Brevet, welk snijpunt op de hierbij behoorende kaart Nr VI door de letter F is aangewezen, waar een paal zal geplaatst worden, gemerkt met Nr 368.

8. Het punt F is gelegen op 233 el van het punt E.
9. De grenslijn in de rigting van de torens van Retranchement en Aardenburg, uitgaande uit het punt E door het punt F naar de Noordzee, snijdt een lijn, liggende in het verlengde van de kruin van den Noorddijk (Nederland) welk snijpunt op de hierbij behoorende kaart nr VII door de letter G is aangewezen en op welk punt een paal zal geplaatst worden, gemerkt met nr 369.
10. Het punt G is gelegen 1.080 el van het punt F, en op 809 el uit het midden van de water leiding of de bermsloot, gelegen ten oosten van en langs den in het jaar 1724 gelegden inlaagdijk, gemeten op de kruin van voren- genoemden Noorddijk.
11. De hierboven omschreven grenslijn is derhalve eene gebrokene lijn, bestaande uit vijf rechte lijnen, waarvan de punten of einden op het veld, voorlopig zijn aangewezen door stevige houten palen, op de punten A, B, C, E, F, en G alwaar, na approbatie der wederzijdsche regeringen nieuwe ijzeren grenspalen nummers 363, 364, 365, 366, 367, 368, en 369 zullen behooren geplaatst te worden.

En hebben de wederzijdsche commissarissen het tegenwoordig proces-verbaal in dubbel origineel, opgesteld in de Fransche en de nederlandsche taal; geteekend te Sluis, ten dage, maand en jaar als boven.

(Get;) Ch Breydel de Brock

E. Piens

J.M. Hennequin

A. Stenaard

Jaarlijks worden heden ten dage nog de grenspalen geschouwd op het grondgebied Knokke-Sluis door de provinciale afgevaardigden en deze van de beide gemeentebesturen.

*Schouwing van de bewuste paal Nr 369
bij de monding van het Zwin (1985)*

*Burgemeester Asselberghs van Sluis, ing.
Sinnaeve van de Provincie W-Vlaanderen
en Schepen D.Lannoy van Knokke-Heist
tijdens de schouwing van juni 1985.*

Een verslag nopens deze aangelegenheid wijst er dan op of aldan niet een onderhoudsbeurt nodig is voor de ijzeren grenspalen. Ontroesten, aanbrengen van bitumen en speciale behandelingen, alsook het schilderen worden voorgesteld door deze delegatie. De kosten zijn afwisselend voor de Nederlandse of Belgische staat. Deze overeenkomst dateert van 28 juni 1847.